

будови та у функціях частин тіла, які нерозривно пов'язані з цими якостями. Саме фразеологізми з соматичними компонентами вносять у тексти колорит національного гумору, іронії, сарказму.

Спостереження над семантикою й функціональним навантаженням названих фразеологізмів дозволило виокремити одиниці із спільними чи близькими значеннями. Найбільшою фраземотворчістю відзначається соматизм "рука" та "голова". Рука служить метонімічним позначенням людини, її дій, вчинків. Найбільшу тематичну групу складають фразеологізми з соматизмом "голова" на позначення процесів мислення людини.

Досить цікаву групу фразеологічних одиниць становлять ті, що містять топонімічні компоненти, імена. Цей компонент сформувався історично, він є яскравим прикладом діяльності людини, її досвіду. Фразеологічні одиниці являють особливий компонент мовної системи. Незмінні за своєю структурою, значенням вони найкраще репрезентують інтерпретацію об'єктивного світу свідомості людини.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ РЕФЕРЕНТІВ ЧОЛОВІЧОЇ СТАТІ

Доп. – Глущенко А., ПР-32
Наук. кер. - канд.філол.наук, доц. Баранова С.В.

В англійській мові немає граматичного роду. Іменники не мають ніякої спеціальної форми для вираження роду. Стать денотата можна визначити лише за допомогою лексико-семантичних та іноді граматичних засобів. Лексичні засоби вираження категоріальної ознаки роду дають можливість виділити 2 основних типи: експліцитні та імпліцитні вказівки на стать. До першого типу відносяться:

- 1) слова, що позначають чоловіків та жінок (*a king, a nanny*):
Jormunrek was the name of a mighty king of those days, and his son was called Randver.
- 2) типові дії, притаманні чоловікам та жінкам (*courting, flirt*):

You will not find him a heavy companion, and I allow you to flirt with him as much as you like.

3) типові моменти поведінки чоловіків або жінок (*hard drinking, whim*):

I feel myself at the mercy of the first whim in the Vanstone direction which may come into her head -- I, the architect of her fortunes.

Компоненти «чоловіча стать» / «жіноча стать» можуть бути прихованими, тобто можуть імпліцитно міститися у значеннях слів та становитися явними лише в певних контекстах при займенниковому заміщенні, наприклад "*Oh! my dear young friend,*" *whispered the teacher, in a voice of deep emotion, while he seized Jack by the arm*» та *She was a pupil and teacher at Constantin Heger's girl school in Brussels and used her experiences there as the basis for this novel.*

При експліцитному посиланні на стать лексичне значення слів розкриваються у дефініціях, які містять слова-маркери як-то: *man, woman, male, female*. Існує декілька підгруп іменників, що називають осіб, враховуючи ознаку «стать». Найчисленніша підгрупа включає іменники з яскраво вираженими семантичними ознаками «стать» і «вік». Вона включає імена *man* – чоловік, *chap* – парубок, *boy* – хлопчик та ін. для членів цієї підгрупи притаманна різноманітність стилістичної забарвленості.

Протиставлення за семантичною ознакою можна прослідкувати в лексичних групах іменників, які об'єднують слова зі значенням особи з різноманітними природними та «культурними» ознаками:

1) терміни на позначення родинних стосунків (*nephew, grandfather*):

Not long after Grandfather had told the story of his great chair, there chanced to be a rainy day.

2) терміни з загальним поняттям «сімейний стан» (*husband, wife*):

The Princess Borgezi with her husband and children, had paid several visits to the Hall.

3) терміни, що позначають осіб, які займають певний соціальний статус, а також осіб з різноманітною професійною спрямованістю (*cobbler, goldsmith, miner*):

It is even believed that the coal miners, like the salt-makers of that period, were actual slaves.

Найбільшим об'єднанням, що протиставляється за ознакою статі, є група іменників, що називають з точки зору їх професійної діяльності. Спираючись на дослідження Гришиної Н.О., можна зробити висновок, що за відсутністю в іменниках, що позначають осіб відповідно їхнім професіям, формальних показників статі, на допомогу приходять пресупозитивний аналіз, який дозволяє співвідносити назву професії за складеною традицією, згідно якої існують специфічні чоловічі та жіночі професії: *goldsmith* – ювелір, *cobbler* – чоботар. Наприклад: *Donal went to the door indicated. It stood wide open; for while the cobbler sat outside at his work, his wife would never shut the door* [37; 270]; *Domenico's father was a goldsmith, one of the cleverest goldsmiths in Florence, and he was specially famous for making garlands or wreaths of gold and silver.*

Можна виділити декілька ступенів семантичної транспозиції за ознакою статі:

1. вихідне позначення носія мови, наприклад: *bachelor* – холостяк:

"You don't seem to be a success as a story-teller," said the bachelor suddenly from his corner.

2. транспоноване позначення якості носія цієї ознаки, наприклад: *wooer* – залицяльник:

"O Gunnar," she says, "speak not to me of such things unless thou be the first and best of all men; for then shall thou slay those my wooers, if thou hast heart thereto.

3. транспоноване позначення предметів та якостей, які відносяться до одиниць першої та другої групи: *a beard* – борода.

*There was an Old Man with a beard,
Who said, "It is just as I feared!--
Two Owls and a Hen,*

Four Larks and a Wren,

Have all built their nests in my beard!"

Транспонована номінація ознаки статі може бути виражена як одним словом, так і словосполученням вільного та зв'язаного типів, наприклад: *lady-like* – жінокоподібний.

Особливим видом транспонованої номінації ознаки роду є уособлення. Гришина Н. О. стверджує у своєму дослідженні, що проведений нею лінгвістичний експеримент на матеріалі англійського поетичного тексту дав можливість з'ясувати роль категоріального переносу для виявлення категоріальної ознаки роду. Вибравши з тексту об'ємом 600 сторінок усі іменники неістоти, які мали диференційовану властивість сполучуватись з різними по роду займенниками 3-ї особи однини, виявлено, що значення іменника отримало експресивне переосмислення (суб'єктивну постійну характеристику). Категоріальна транспозиція видозмінила категоріальну ознаку роду в сукупності його характеристик. На передній план вийшло субкатегоріальне значення істоти. Потім була зроблена спроба визначити мотивацію вибору значення статі у персоніфікованих іменниках.

Виявилось, що у мові з невираженою формальною ознакою роду при уособленні на перший план виступають досить складні асоціації:

1) міфологічні сюжети (*sun - he, earth - she*):

And the sun dominates by his absence, compelling the low country to sadness in the melancholy night.

2) діяхронічна пам'ять мови

(загальногерманські асоціації роду у словах типу *town* «місто» - *she*):

Our Town will bring smiles and tears to the hearts of all who visit her streets.

3) емоційно-оцінювальних співзначення (види транспорту *ship - she, car - she/he*)

Neither James nor any of the others knew it, but the ship was now passing beneath them was actually the Queen Mary sailing out of the English Channel on her way to America.

Асоціації, пов'язані з ознакою роду мають не твердий, а імовірний характер, і критерієм їхнього установлення можна вважати кількісні дані текстових заміщень і результати анкетування інформантів, проведеного Гришиною Н. О. Наприклад, слова, що позначають недостатньо розумну людину асоціюються з чоловічим родом (*idiot, blockhead*). Звідси можна зробити висновок про оцінювальну норму «чоловік повинен вести себе розумно».

ДО ПРОБЛЕМИ ВИДІЛЕННЯ ЛЕКСИКИ, ЩО ПОЗНАЧАЄ НЕДОЛІКИ ЛЮДИНИ, В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Доп. – Щелинська К., ПР-31

Наук. кер. - канд.філол.наук, доц. Баранова С.В.

Антропоцентризм пронизує усі сфери духовного та соціального життя людини. Категорія антропоцентризму розглядається в різних парадигмах наук. Неабиякий інтерес викликає ця категорія і в лінгвістів.

Для опису зовнішності, поведінки, внутрішнього світу людини лексика поділяється на позитивно і негативно забарвлену.

Кожній людині притаманні недоліки. Вони можуть бути як фізичними, так і духовними, моральними. У сучасній англійській мові та й в американській лексиці, що позначає недоліки людини, відводиться певне місце, оскільки вона займає чільне місце у суспільному житті, наприклад, у сфері соціального захисту.

Увесь лексичний матеріал, що стосується цієї теми, можна розділити на наступні групи:

- I. слова, що позначають видимі фізичні недоліки;
- II. слова, що позначають людину зі слабким здоров'ям;
- III. слова, що позначають недоліки фізичної будови людини;
- IV. слова, що характеризують морально-етичні недоліки поведінки людини в суспільстві;